

فرهنگ فارسی می‌سنا

جلد دوم

ارزش کار: برگردان لغات از معنی به لغت

یافتن هر لغت به سهولت و آسانی

مؤلف: ابراهیم سمرقندی

« خرداد ۱۳۸۴ »

سمرقندی، ابراهیم، ۱۳۱۳
فرهنگ لغت فارسی مینا / تألیف و گردآوری ابراهیم سمرقندی. -
تهران: آیندگان، ۱۳۸۳.
ج. ۲

ISBN 964-6604-77-3 (دوره) ۱۲۰۰۰۰ ریال

ISBN 964-6604-75-7 (ج. ۱) - ISBN

964-6604-76-5 (ج. ۲)

فهرستویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. فارسی - واژه نامه ها. الف. عنوان.

۴۶۳

۴ ف ۸ س / PIR ۲۹۵۴

۱۳۸۳

۷۹۴۲-۸۳ م

کتابخانه ملی ایران

مؤسسه فرهنگی نشر آیندگان

متولن : فرهنگ لغت فارسی مینا (جلد دوم)
ناشر : آیندگان
تألیف و گردآوری : ابراهیم سمرقندی
حروفچینی : آرین طاهری نخست
نوبت چاپ لوا : ۱۳۸۴
چاپ : بهمن
قیمت (۳ جلد) : ۱۲۰۰۰۰ ریال
تیراژ : ۳۰۰۰ جلد
تلفن مؤلف : ۰۲۶۱-۴۴۲۳۶۸۴ - ۰۹۱۲۱۶۹۵۲۵۱
شابک : ISBN 964-6604-77-3 ISBN 964-6604-76-5
مرکز پخش : تهران - خیابان انقلاب - خیابان قدس - ضلع شرقی دانشگاه تهران
تقاطع بزرگمهر - طبقه دوم بلاک ۹ - مؤسسه نشر آیندگان
تلفن : ۶۴۱۶۵۲۵ - تلفکس ۶۴۹۸۵۲۸

WWW.ayandeganpub.com

info@ayandeganpub.com

حق طبع و تقلید محفوظ و در انحصار مؤلف است

بنام خداوند جان و خرد

(پیشگفتار)

معمار، خانه‌های کهن می‌کند خراب تا نو نهد اساس که نو بهتر از کهن. در سال ۱۳۳۶ که نوجوانی دانشجو بودم علاقه‌ی و آخر به حلّ جدول داشتم، در آن زمان شادروان پارساخو در مجله‌ی اطلاعات هفتگی چند جدول طرح می‌کرد که یکی از آن جدول‌ها حاوی معلومات عالی بود که اغلب موفق به حلّ آن می‌شدم و یکی دو بار هم جایزه‌ی آن را که یک عدد ساعت مچی نفیس بود، برنده شدم. شادروان پارساخو در آن جدول معمولاً از لغت‌های غیرآشنا و غیرمصطلح استفاده می‌کرد و از این روی حلّ جدول برای هر کسی آسان نبود، بنده نیز یکی از علاقمندان حلّ آن جدول‌ها بودم.

شبی با شماره‌ای از اطلاعات هفتگی به منزل آمدم و با اشتیاق تمام خانه‌های جدول را بدون غلط پُر کردم به جز یک خانه‌ی دو حرفی که در ردیف اول و دوم عمودی از سمت راست قرار داشت و جواب آن خانه‌ی دو حرفی «قفس مرغ خانگی» بود، با مراجعه به فرهنگ لغت فارسی در ردیف ق دنبال قفس گشتم و دیدم راجع به قفس نوشته شده «صندوقچه‌ای است مشبک، چوبی یا فلزی که برای نگهداری از حیوانات و پرندگان درست می‌کنند» و اشاره‌ای دیگر به اینکه ممکن است لغت‌های دیگری هم در فرهنگ لغت باشد که معنی قفس را بدهد نشده بود.

یقین داشتم حتماً چنین لغتی در فرهنگ وجود داشته که در جدول آورده شده، درنگ را جایز ندانستم و فرهنگ فارسی عمید را باز کردم و برای پیدا کردن آن لغت به شرح زیر عمل کردم.

ابتدا حرف آ را به حرف ب و پ و ت و ث مثل آب، آپ، آت، آث، و سرانجام تا

آخرین حرف «ی» رفتم، بعد حرف ب را به پ و ت و ث و به آخرین حرف «ی» وصل کردم مثل بب، بپ، بت، و بی، همین طور ادامه دادم تا رسیدم به حرف خ حرف خ را هم ادامه دادم تا رسیدم به خ و م «خَم» و با خوشحالی دیدم که «خَم» معنی قفس مرغ خانگی را می‌دهد. واژه‌ی خم را در جای خود قرار دادم و فردای آن شب برای مجله‌ی اطلاعات هفتگی پست کردم و هفته‌ی بعد برنده‌ی یک عدد ساعت مچی شدم. ناگفته نماند که بنده برای پیدا کردن لغت «خَم» چهار ساعت وقت صرف کردم تا به نتیجه‌ای که می‌خواستم رسیدم و بیاد شعر معروف افنام، نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود.

قدری اندیشیدم و بخود گفتم باید راهی پیدا کنم که لغت یابی به سهولت انجام شود و چرا مؤلف محترم، لغات هم معنی را در کنار هم قرار نداده. با پیش آمد این موضوع نور اُمیدی در تمامی وجودم شعله‌ور گردید و در تب و تاب راهی برای انجام ساده یابی لغات مثل کسی که تب کرده باشد بدنم گُر گرفته بود اما چیزی به خاطر نمی‌آمد زیرا اگر مسأله به این سادگی بود قطعاً مؤلفین قبلی خود اینکار را انجام می‌دادند. ساعت‌ها فکر کردم، انواع و اقسام راهها را آزمایش نمودم ولی هر بار با مانعی برخورد می‌نمودم، تا اینکه بهتر دیدم تمامی افکارم را روی یک لغت متمرکز کنم تا ببینم چه راهی بهتر مرا به هدف می‌رساند، و چه نتیجه‌ای از کاری که می‌خواهم شروع کنم بدست خواهم آورد.

ابتدا لغتی را انتخاب کردم که معانی مترادف داشت مثل لغت رعایت.

لغت رعایت این معانی را شامل می‌شود، نگهداری و پاسبانی، ملاحظه و مراقبت، جانبداری، نوازش و مهربانی، رسیدگی به کار کسی. یعنی لغت رعایت چند معنی مختلف را که اوّل واژه‌هایش با حرف ن برای نگهداری و نوازش. حرف م برای ملاحظه و مراقبت و حرف ر برای رسیدگی به کار کسی و حرف ج برای جانبداری را دربردارد. حال نحوه‌ی عمل را ملاحظه فرمایید که چگونه معانی مترادف یک لغت را در چند جای قرار داده‌ام تا لغت یابی به سهولت انجام شود.

۱- نگهداری و پاسبانی، نوازش و مهربانی، ملاحظه و مراقبت، جانبداری، رسیدگی به

کار کسی - رعایت

۲- ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی، جانبداری، رسیدگی به کار کسی - رعایت

۳- نوازش و مهربانی، نگهداری و پاسبانی، ملاحظه و مراقبت، جانبداری، رسیدگی به کار کسی - رعایت

۴- جانبداری، رسیدگی به کار کسی، ملاحظه و مراقبت، نگهداری و پاسبانی، نوازش و مهربانی - رعایت

۵- پاسبانی و نگهداری، ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی، جانبداری، رسیدگی به کار کسی - رعایت

۶- رسیدگی به کار کسی، پاسبانی و نگهداری، ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی، جانبداری - رعایت

پس این ۶ مورد معنی، در ۶ جای فرهنگ لغت مینا آورده شده تا اگر سؤال با حرف ن شروع شد یا بنده به ردیف ن مراجعه کند، اگر سوال با حرف م شروع شد به حرف م مراجعه کند، تا آخر.

بعداً به لغاتی برخوردیم که بجای معنی، تعریف آن لغت را در برداشت، مثل تعریف لغتی که معنی آن این است «پوست ریشه‌ی درخت زرشک که در طب مصرف دارویی دارد» میدانید لغت آن چیست؟ «آثرغیس یا آثرخیس» لغت یونانی است و فرهنگ عمید با این لغت شروع می‌شود.

حال اگر کسی نداند که آثرغیس یا آثرخیس معنی پوست ریشه‌ی درخت زرشک را میدهد از کجا می‌تواند این لغت را پیدا کند؟ بنده معنی را که با حرف پ شروع می‌شود در ردیف حرف پ آورده‌ام زیرا سؤال شده است پوست ریشه‌ی درخت زرشک پس وقتی به حرف پ مراجعه شود خواهد دید لغت، آثرخیس یا آثرغیس می‌باشد.

باری بعد از چند سال، کار تدوین فرهنگ لغت مینا را پایان رساندم، اما خود باور نداشتم کاری که صورت گرفته ارزش دارد به جامعه معرفی شود؟ یا خیر. تا اینکه یکی از دوستان از استاد بزرگوار جناب آقای صدری افشار برایم وقت ملاقات گرفت تا برای ارزش‌گذاری یا رد آن حضور آن استاد بزرگوار که خود یکی از مؤلفین و محققین بزرگ ایران می‌باشند، شرفیاب شوم.

روز موعد فرا رسید و با آدرسی که در دست داشتم در منزل استاد خدمت رسیدم و

شرح کار انجام شده را بعرض مبارکشان رساندم، ابتدا استاد متوجه نمی‌شدند شاید بنده با زبان الکن قادر به توجیه برای ایشان نبودم، تا اینکه بانویی محترم بنام سرکار خانم حکمی که در حضور استاد بودند و به گفتگوی بنده با استاد گوش میدادند موضوع را به خوبی درک و شرح لازم را برای استاد بازگو نمودند.

آن مرد بزرگوار نهایت مرحمت و لطف خاص خودشان را در حقّ ادا نموده و با کمال محبت فرمودند، کاری که انجام داده‌اید کارستان است، با خوشحالی منزل استاد را ترک کردم.

بنده هر چه تلاش کنم توضیح بیشتری در این مختصر پیش‌گفتار بعرض برسانم، ممکن است نتوانم به راحتی عزیزان محترم را توجیه نمایم. بهتر است خود به فرهنگ لغت مینا مراجعه تا به ارزش کاری که انجام شده است پی ببرند.

در خاتمه آنچه که لازم است بعرض صاحب‌نظران بزرگوار برسانم این است، مُسلماً هر اثر علمی و فرهنگی که در مطالب آن دگرگونی و جابجایی و تجزیه معانی و خیلی و خیلی مسائل دیگر بوجود آمده باشد و این کار هم برای اولین بار در ایران صورت گرفته باشد قطعاً و حتماً در آن کاستی‌هایی وجود خواهد داشت که از نظر تیزبین شما فرزندان و پژوهندگان فرهیخته پنهان نخواهد ماند.

بنابراین راهنمایی و رهنمودهای سازنده‌ی شما صاحبان کمال و دانش موجب سپاسگزاری این بنده خواهد بود.

بهتر است قضاوت کاری که انجام گرفته را بعهدہ شما خوبان صاحب نظری که لغت‌یابی را با شیوه‌ای نو که بتوان به سهولت معنی هر لغتی را پیدا کرد واگذار نمایم، باشد که ان شاء الله چنانچه رضایت خاطری برایشان ایجاد شد بنده را از دعای خیر فراموش نفرمائید. والسلام